

„MODERNE KUNST EN ONTAARDING”

I. door SEERP ANEMA

PROF. DR. V. HEPP ZEGT IN ZIJN RECENSIE van bovenstaand boek in „De Reformatie,” dat men dit boek van achteren naar voren moet lezen. Ik glimlachte even, toen ik dit las. Want dit is nu precies, wat ik met Seerp Anema's boek deed!

En doet men het, dan blijft men den titel getrouw. Want in 't boek wordt éérst „Ontaarding” behandeld en daarna „Moderne Kunst.” Zoodat de titel beter had kunnen luiden: „Ontaarding en Moderne Kunst.” Dus voor wie Prof. Hepp's raad opvolgend, 't boek van achteren naar voren leest, en met „Moderne Kunst” begint, is de titel juist goed.

Dit merkwaardig boek valt, om nu eens een leelijken, maar helaas geijkten term te gebruiken, in vier deelen uiteen.

Ik zou ze zóó willen noemen: ontaarding, de moderne kunst, wij, ik.

De tot in de kleinste bijzonderheden afdalende beschouwingen over „ontaarding” beslaan van de 173 blz. 97, dus de grootste helft.

Laat me beginnen met te zeggen, dat ik dit jammer vind. Hoeveel studie de schrijver van dit griezelig en weezinwekkend verschijnsel maakte, hoeveel knappe, rake dingen hij er over zegt, m. i. wroet hij er te veel in.

Te veel, zoowel voor zichzelf als voor zijn boek. Knap literator, met al het fijn aanvoelen van de menschenziel, dat ras-schrijvers als hij eigen is, is Seerp Anema toch geen vakman op psychiatrisch terrein.

En allerlei détails, die hij meent ons niet te moeten sparen, hoezeer op hun plaats in 't vakkundig betoog van den beroepspsychiater, zijn misplaatst in een boek van literaire strekking.

Ik bedoel niet, dat Seerp Anema dit gedeelte van zijn boek, geschreven aan de hand van Nordau's *Entartung*, had moeten weglaten. Maar hij had het moeten bekorten, en er in geen geval den hoofdschotel van moeten maken.

Als we den kwalijk-riekenden poel der velerlei ontaardingsverschijnselen eindelijk doorwaad hebben, komt de schrijver op blz. 98 tot het eigenlijke grootsche doel van zijn boek. Hij wil ons nu aantoonen, dat de geheele moderne kunst lijdende is aan dezelfde ontaardingsverschijnselen, die Nordau — en naast hem andere deskundigen — bij decadente zielszieken heeft waargenomen.

En niet alleen lijdt onze hedendaagsche kunst aan ontaarding, maar ook alle kunstenaars, die deze kunst voortbrengen.

Met machtig gebaar en hartstochtelijk stemgeluid wordt over heel deze artistieke wereld de vloek uitgesproken. Seerp Anema's boek boeit door passie van overtuiging.

De forsche greep, waarmee hij u aanvat, laat u niet los voor de laatste bladzijden waar het subliem „credo” van den geloovigen dichter-zelf u verademing, en na den benauwendenden druk van het voorafgaande dubbel verkwikkende verheffing schenkt.

Schitterend-schoon zijn deze laatste bladzijden.

Ontroerend van inhoud en vorm beide de „aesthetische belijdenis”:

Wij gelooven in God, den Vader, den Almachtige, uit Wien alle dingen zijn, ook de heerlijkheid.

Wij gelooven in God, den Zoon, die deze Goddelijke heerlijkheid in getemperden glans als schoonheid voor de schepping formeerde.

Wij gelooven in God, den Heiligen Geest, die de schepping met deze schoonheid heeft bekleed.

Wij gelooven, dat de Drie-éénige God ons naar Zijn ¹⁾ beeld heeft geschapen in vatbaarheid, om dien afglans Zijner heerlijkheid in het geschapene te zien, aan enkelen de kracht heeft gegeven, in die schoonheid scheppend te arbeiden, aan allen de vatbaarheid haar te genieten,” enz.

Achter deze laatste uitspraak zou ik 'n vraagteeken willen zetten.

Hebben *alle* menschen vatbaarheid de schoonheid te genieten? Hoe komt het dan, om maar iets te noemen, dat er zooveel on-, zelfs a-muzikale menschen zijn?

Doch dit terzijde.

De schrijver schonk ons in deze laatste bladzijden van zijn boek een schat van blijvende waarde, een juweel, dat in onze Christelijke letterkunde zal blijven fonkelen, als veel overbodigs en gegeneraliseerd, dat dit boek ons biedt, vergeten of vergeven zal zijn.

Op het overbodige wees ik reeds.

De schrijver generaliseert m. i., als hij alle moderne kunst en alle moderne kunstenaars onzer dagen op den index plaatst.

Zeker, er is op onze moderne kunstenaars heel wat aan te merken. Veler leer deugt niet, maar veler leven ook niet.

Maar is dat 'n kwaal speciaal van onze moderne kunstenaars? Of zijn er altijd zoo geweest? Het eigenaardig kunstenaarstemperament staat bloot aan velerlei verzoeking. Met name aan ijdelheid, ikzucht en zonden tegen Gods zevende gebod.

Niet voor niets is uit den volksmond de rijmspreuk geboren:

Hoe grooter geest,
Hoe grooter beest.

L'histoire intime van de meeste kunstenaars is dan ook doorgaans weezinwekkende lectuur.

Ik herinner me, dat de bekende schrijfster van *Elisabeth and her German Garden* in een harer boeken, ik meen in *Fräulein Schmidt and Mr. Anstruther* over dat ontzettend feit zoo'n mooie passage gegeven heeft.

Zoo ongeveer dit: (Want ik moet uit mijn hoofd citeren, 'k heb 't boek niet bij de hand.)

„O, ik wil het niet weten, wat ze misdreven hebben. En wat hoef ik het te weten? 't Zou me vergallen het hoog genot van de lezing hunner heerlijke verzen. Laat me onkundig mogen blijven van het duistere deel van hun leven. Laat me alleen genieten de gouden vruchten, die aan den wormstekigen boom tóch gerijpt zijn.”

Ik citeer de schrijfster alleen om aan te toonen, hoe algemeen dit probleem is, en dat we niet den staf mogen breken over kunstproducten, omdat de kunstenaars, die ze voortbrachten, zulke groote zondaars zijn geweest. En evenmin *alle* moderne kunst op den index mogen plaatsen, omdat de kunstenaars, die ze voortbrachten, blijk gaven abnormaal te zijn.

'n Kunstenaar is, zacht gezegd, altijd 'n heel eigenaardig mensch.

Is de uitspraak niet bekend, dat de grens tusschen genialiteit en krankzinnigheid moeilijk te trekken is?

H. S. S. K.

¹⁾ Seerp Anema schrijft „zijn.” Ik kan dit niet eerbiedig vinden.

„MODERNE KUNST EN ONTAARDING”

II. door SEERP ANEMA

SEERP ANEMA'S AANVAL OP DE MODERNE kunst is zóó absoluut en zóó fel, dat zijn boek mij denken doet aan een boek van Da Costa, waarin hij, een eeuw geleden, even absoluut en fel de Fransche Revolutie aanvalt.

Ik bedoel zijn Bezwaren tegen den geest der eeuw.¹⁾

In een tijd, toen zoowat heel Nederland dien geest der eeuw als reddenden engel bewierookte, had Da Costa, jonge man van pas 24 jaar, den moed, dien geest den banvloek in 't verleidelijk aangezicht te slingeren, en dien z.g. engel des lichts en der „verlichting” te ontmaskeren als een gevaarlijken duivel.

Precies dus wat Seerp Anema doet met de moderne kunst.

Gelukkig zijn we nu in Nederland, dank zij 't breken van den strik van 't liberalisme, zóó ver gevorderd met de verdraagzaamheid, dat geen zijner geraakte tegenstanders hem op straat niet zal willen groeten, of hem zal mijden als 'n melaatsche, zooals men na 't verschijnen van zijn „Bezwaren” Da Costa deed.

Een smaad, waarin Bilderdijk, die 't in een „Toelichting” voor zijn leerling opnam, deelde. Toen Bilderdijk de vergadering der Maatschappij van Letterkunde te Leiden binnenkwam en plaats nam, stonden die naast hem zaten óp en de stoelen bleven leeg, alsof Bilderdijk 'n schurk was of 'n besmettelijke ziekte had.

Niemand zal zóó den schrijver van Moderne Kunst en Ontaarding behandelen, als hij in Juni de vergadering der Maatschappij van Letterkunde binnenkomt! 't Vrije woord heeft heel wat gewonnen in ons Vaderland sinds de dagen van Bilderdijk en Da Costa!

Seerp Anema stelt zich gaarne deze twee geloofshelden ten voorbeeld.

En toch was er in hun optreden 'n fout, die ik meen terug te vinden in Moderne Kunst en Ontaarding.

Wat wij in Bilderdijk en Da Costa eeren en liefhebben, is hun pal staan voor Gods waarheid tegenover een wereld, die met de schoonste leuzen van Hem afviel en Zijn Woord verloochende.

Maar we moeten toch niet vergeten, dat hun standpunt tegenover de Fransche Revolutie meer *contra*-dan *anti*-revolutionair was.

Men kent het verschil tusschen die twee.

Contra-revolutionair is wie *alles* wat de Fransche Revolutie deed, afkeurt. Haar haat op de manier, waarop sommige vrouwen haten, die in 't voorwerp van haar afkeer niets goeds kunnen zien. De *contra*-revolutionair wil terug naar den toestand van vóór de Revolutie.

Anti-revolutionair is driedelig:

1°. het *beginsel* der Fransche Revolutie verfoeien en bestrijden;

2°. toch erkennen, dat God die Revolutie gebruiken wilde, als een middel om misbruik te fnuiken en nieuwe ontwikkeling mogelijk te maken;

3°. tegen de beginselen der Fransche Revolutie eigen Christelijke beginselen over te stellen, waarmee in dezen nieuwen tijd gewerkt kan worden.

Zonder twijfel nu waren Bilderdijk en Da Costa in

¹⁾ In 1923 uitgegeven en van toelichting voorzien zoowel door Ds. J. E. Vonkenberg als door Ds. J. C. Streemann.

hun eerste periode *contra*-revolutionair. Een begrijpelijk standpunt als we letten op den tijd, waarin zij leefden. De geheele sfeer, die hen omringde, was vergiftigd door de waan-denkbelden der Fransche Revolutie. En de „brave, verlichte” Nederlanders schuwden het gif niet, maar dronken het in, of het levens-elixir ware.

Alleen Bilderdijk en de luttele zijnen zagen het gevaar, en liepen storm tegen de Fransche Revolutie zooals Seerp Anema tegen de moderne kunst.

„Van de rechten van den mensch, zooals de Revolutie die wilde en van volks-sovereiniteit gruwde de Bilderdijksche school. In de constitutie zag zij een van den Souverein uitgegaan en telkendele herroepelijk Regeerings-reglement. Eigenlijk waren Grondwetten haar uit den Booze, omdat ze den vorst maar belemmerden in het doen van het goede. En vandaar de stelling: indien uw constitutie met geen waarachtig Christendom bestaanbaar is, indien uw eed op de Grondwet God-onteerend is, zoo kan die eed u niet binden noch verhinderen te doen wat Gode welbehagelijk is.”

Het was de meest krasse consequentie van het „*contra*-revolutionaire standpunt.”¹⁾

Zoo had Da Costa ook „bezwaren” tegen de afschaffing van de negerslavernij, den constitutioneelen regeeringsvorm en de vrijheid van drukpers.

Op rijper leeftijd is Da Costa van deze *contra*-revolutionaire denkbeelden teruggekomen en meer en meer *anti*-revolutionair geworden.

Zijn aanval blijft even fel. Tot geen wapenstilstand laat hij zich verleiden. Maar hij generaliseert niet meer. Hij leert het kostelijke van het snoode uittrekken.²⁾

Het signalement der levenskracht van het *anti*-revolutionair beginsel gaf de dichter in 1844 aldus aan:

Ja, 't zij leven, 't zij herleven voor
dit weër gespaarde volk,
Maar een leven niet van droomen,
stout gegrepen uit de wolk.

Niet ontvoerd aan vreemde zeden
als een nuttelooze roof;
Neen! ontwikkeld uit den wortel
van geschiedenis en geloof!

In zijn wezen, vrucht der *tijden* — in zijn vorm,
van *dezen* tijd!

En hoe het *anti*-revolutionaire standpunt zich bij hem uit het *contra*-revolutionaire ontwikkeld heeft, drukte hij in zijn Halve-Eeuwslid aldus uit.

Zich door geen Tijdgeest en zijn
dwaallicht laten leiden,
Doch van den *Tijdgeest* steeds
den *tijdloop* onderscheiden.³⁾

En sterker nog in zijn beroemde versregels van *Gelijkheid* in „1648 en 1848.” Daar stelt hij 't revolutionair, 't *contra*-revolutionair en 't *anti*-revolutionair beginsel naast, eigenlijk tegenover elkander.

... Wie u roemt,
Gelijkheid! roemt den dood.⁴⁾ — Maar
wie u waanzin doemt,⁵⁾

¹⁾ J. C. Rullmann in van Da Costa's „Bezwaren tegen den geest der eeuw,” voorrede van de nieuwe uitgave, blz. XVI.

²⁾ Zie Jer. 15 : 19.

³⁾ J. C. Rullmann, als boven, blz. XVIII.

⁴⁾ Revolutionair.

⁵⁾ *Contra*-revolutionair. Wat verder volgt is *anti*-revolutionair.

☒ Hij late een andren eisch, dien onze tijd
doet hooren,
Te meerder ruimte toe, en wacht' zich
dien te smoren! ¹⁾
Toenaadring eischt Gods orde en dezer
tijden nood.
Toenaadring (waar ze ontbreek') van
vorst en volk, van groot
En klein, van arm en rijk, van standen
en belangen.

Hoe gaarne had ik dezen merkwaardigen ommekeer in
Da Costa's, door Seerp Anema in *zijn* „Bezwaren”
tegen de Moderne Kunst vermeld gezien.

En dan als toepassing: ruimte voor den eisch, dien
onze tijd op *kunst-* en *taal-*gebied doet hooren,

„En wacht' zich dien te smoren!”
Want dat is óók „Da Costa.”

¹⁾ Zoals de contra-revolutionairen doen.

☒ ☒ Dat is *de* Da Costa, dien wij noodig hebben. ☒
Zijn machtig „credo” op blz. 163 en 164 eindigt
Seerp Anema met de leuze: ☒

ANTI-REVOLUTIONAIR, OOK IN DE KUNST.

Juist. Maar niet: *contra*-revolutionair. ☒

En daarom vind ik het jammer, dat Seerp Anema's
meesterlijke aanval op de anti-religieuze kunst van
onzen tijd, ik wil niet zeggen contra-revolutionair *is*,
maar toch niet van contra-revolutionaire bestanddeelen
is vrij te pleiten. Zijn vlammeende stijl verzengt niet
alleen het booze onkruid, maar schroeit ook het jonge
gewas, dat God ons door deze nieuwe levenslente heeft
doen ontspruiten.

Op één punt blijkt Seerp Anema's contra-revolutio-
naire houding al heel duidelijk. Op blz. 110 en 111,
waar hij handelt over de vrouwenbeweging.

Doch hierover een volgend maal.

H. S. S. K.

IN DE LENTE
DES LEVENS

Naar een schilderij van M. Lübtes

„MODERNE KUNST EN ONTAARDING”

(Slot) door SEERP ANEMA

ZOOALS IK ZEIDE, BLIJKT HET CONTRA-revolutionair standpunt van Seerp Anema nergens zóó duidelijk als op blz. 110 en 111, waar hij handelt over de hedendaagsche vrouwenbeweging.

Die is volgens Seerp Anema van a—z uit den booze. Let wel, niet de feministische, niet de revolutionaire vrouwenbeweging, maar evengoed de Christelijke en zelfs de Calvinistische.

Laat Seerp Anema 't u in zijn eigen woorden zeggen. „En zelfs Christen-, zelfs Calvinistische vrouwen heeft een geest van „Weiberbündlerei” aangegrepen, dorstend naar de positie van den man, in waan van vroomheid onze aankomende vrouwen drijvend naar vergaderzalen, liefst de grootste uit het land, om er den man te imiteeren, om er vrouwen-landdagen te organiseren, om een leerschool te hebben voor de collegialiteit van den man.”

En als lid van het Hoofdbestuur van den Ned. Christen-Vrouwenbond, en als Eere-presidente van den Bond van Meisjes-vereeningen op Gereformeerden grondslag in Nederland, en als Hoofdredactrice van zijn Bondsorgaan *Bouwen en Bewaren*, doet het mij leed, dat Seerp Anema dit hoogst onrechtvaardig vonnis heeft geveld. En ik protesteer tegen het onrecht, onze Christelijke vrouwenbeweging in haar geheel aangedaan.

Had Seerp Anema zijn vernietigend vonnis 'n dozijn jaren geleden geschreven, dan zouden voor zijn grove miskenning nog verzachtende omstandigheden zijn aan te nemen. Want de vrouwenbeweging is in feministische kringen begonnen, en toen de *Christelijke* vrouwenbeweging opkwam, was het te vergeven, dat conservatieve of contra-revolutionaire geesten haar voor 'n imitatie van 't feminisme aanzagen.

Maar in 1926 is voor een vonnis als Anema velt geen enkele verzachtende omstandigheid meer over.

De Christelijke vrouwen- en meisjes-vereeningen in Nederland hebben op meer dan één wijze haar goed recht van bestaan bewezen. Opgekomen uit het ernstig gevoel van verantwoordelijkheid (dat de vrouw, tenminste de typische vrouw, ook al ontbreekt volgens S. A.), om ook als vrouwen en meisjes door organisatie principiëel positie te kiezen tegen den verderfelijken geest der feministische organisaties, en wel bepaaldelijk met het doel, Gods ordinantiën voor de positie der vrouw, zoo in het gezin als daarbuiten, te handhaven — hebben zij het recht, beoordeeld te worden naar haar publiek optreden en haar publicaties.

In de eerste plaats hebben deze vereeningen haar statuten, waarin ze haar belijdenis uitspreken.

Dan heeft de Ned. Christen-Vrouwenbond zijn orgaan: „De Christenvrouw” en 't blad voor eenvoudige vrouwen: „In en om ons huis.”

De Nederlandsche Meisjesbond publiceert zijn bondsorgaan „Onze Gids.”

Het verbond van Christelijke Meisjes-vereeningen geeft het „Leidsterblad” uit.

„Bouwen en Bewaren” noemde ik reeds.

Vooraanstaande mannen en vrouwen op Christelijk gebied geven dezen vereeningen leiding en steun, houden referaten op de door Anema bespotten „vrouwenbonddagen.”

☒ Die referaten verschijnen in druk. ☒

☒ Om nu alleen den Gereformeerden Meisjesbond te noemen — zouden mannen als Prof. Bavinck, Prof. H. Hoekstra, H. Colijn, Dr. K. Dijk, Mr. H. Bijleveld op onze „Landdagen” komen spreken, voor onze actie hun naam en tijd en krachten geven, als we op onze Landdagen saamkwamen „om er den man te imiteeren,” en nog wel in naam van vroomheid, zooals Anema beweert?

Welk bewijs kan hij voor zulke beschuldigingen aanvoeren? Laat hij één zin uit Bondsorgaan of Bondsreferaten aanhalen, waarin onze meisjes tot meedoen met 't feminisme, tot imitatie van den man worden aangezet!

Hij zal er geen vinden. Integendeel. Hij zal telkens 't ernstig vermaan beluisteren om pal te staan tegen 't feminisme, om Gods ordinantiën voor huwelijk, gezin en moederschap hoog te houden, om de door God hem verleende positie van den man te eeren, en om toch tot in de kleeding toe de eerbaarheid te handhaven, die de revolutionaire vrouw ons rooven wil.

Maar *contra*-revolutionair kunnen wij niet zijn. Wij erkennen in de hedendaagsche vrouwenbeweging een leiding Gods, die ons tot nieuwen arbeid en nieuwen strijd oproept.

Kent Seerp Anema Prof. Bavinck's boek over „De vrouw in de hedendaagsche maatschappij?”

Zijn mooi hoofdstuk over Het vrouwenvraagstuk, waarin hij spreekt over het ontwaken van de vrouwelijke persoonlijkheid in onze dagen, besluit hij aldus: „We hebben in dezen gang van zaken met een historisch proces te doen, dat wij leiden, maar niet keeren kunnen. En in het licht der historie beschouwd, moet het geen verwondering baren, dat ook de vrouwen buiten en in het huwelijk zich allengs meer haar persoonlijkheid bewust worden en voor haar rechten gaan pleiten. De ziel der vrouw is ontwaakt en geen macht ter wereld brengt haar terug tot de onbewustheid van weleer.”

Ziedaar een ander oordeel over de hedendaagsche vrouwenbeweging dan te kwader ure uit Seerp Anema's pen is gespat! ☒

„Men kan de klok verzetten, maar den tijd niet.” ☒

Deze merkwaardige woorden; kort, krachtig en kernachtig als 'n spreuk; vindt men in *Bouwen en Bewaren* van 1 Februari j.l. in het slot eener recensie — trouwens een der beste die ik las — van *Moderne Kunst en Ontaarding*, door den heer A. L. van Hulzen, literair medewerker aan *Bouwen en Bewaren*.

Het uitspreken van een oordeel over zoo machtig verschijnsel als de algeheele vernieuwing van 't leven op ieder gebied, die wij thans doormaken, is zeker ontzettend moeilijk. Niet alleen staan we versted over 't geweldig ingrijpen der veranderingen, die verdwijnen doen wat onomstootelijk vast scheen te staan — maar ook over 't vliegensvlug tempo, waarin dat proces zich voltrekt.

Laten we in onze ontstelling niet meenen, dat dat alles uit den booze is.

God spreekt in den nieuwen tijd ook tot ons, roept ons op, niet alleen tot aanval, maar ook tot nieuwen bouw.

Met het slagzwaard alléén komen we er niet. Als in Nehemia's dagen moet de troffel evenzeer gehanteerd. En hier ligt voor den kunstenaar Seerp Anema een grootsche roeping.

We weten, dat hij als David „een dapper held en een krijgsman” is, die den hoonenden Goliath in 's Heeren naam en kracht tegemoet treedt. En daar danken we hem voor. ☒

Maar David was meer dan krijgsman alleen, hij was ook de dichter der liederen Sions. Met koninklijke hand reikte hij zijn volk „gouden appels en zilveren schalen.”

Aan Seerp Anema de hooge roeping ons te geven Christelijke literatuur in de nieuwe taal en den nieuwen vorm, dien onze tijd van noode heeft.

Laat zijn held en leermeester Da Costa 't hem in zijn verouderd maar nog altijd mooi Nederlandsch mogen zeggen: „Niet door te willen terugkeeren tot een vroegeren (toch ook zelve reeds ongezonder) toestand, en het proces der ziekte met geweld te willen verstoren, komt men de bestaande ellende te boven, of een wezenlijk herstel naderbij; niet door eenzijdigheid voor het oude zal men het nieuwe meester worden; niet in het verwerpen der middelen, die door Gods alwijze voorzienigheid ons in de ziekte zelve tegen de ziekte gegeven zijn, ligt de methode van genezing voor de groote kwaal van onzen tijd op elk gebied.”

Reeds gaf Seerp Anema ons wat verzen en proza, waaruit blijkt, dat hij is kunstenaar bij de gratie Gods.

Een gave brengt een roeping mee, Seerp Anema! En wien veel gegeven is, van dien zal veel geëischt worden.

Door de gave Gods u geschonken, zijt gij op letterkundig gebied de Christen-kunstenaar, die ons helpen kunt. Als de Macedoniër in Paulus' droom vragen, smeeken wij 't u: „Kom over en help ons.”

Hoort, verstaat ge dien kreet om kunst, die opklinkt ook uit onze Christelijke kringen?

Ik weet, dat gij dien verstaat. Want ge hebt niet alleen het hart en het oog, maar óók het oor van een kunstenaar.

En God schonk u Zijn gave, opdat gij haar zoudt doorgeven aan Zijn kinderen, die er op wachten.

Ja, wij wachten op u. Op uw woord, op uw lied.

H. S. S. K.

„BEDROEFD, MAAR ALTIJD BLIJDE”

De mensch heeft een vrijen wil. Hij wordt door God niet in zijn denken en doen gedwongen. Maar de weg, dien de mensch kiest, kan dán alleen een weg van geluk en vrede zijn, wanneer deze is in overeenstemming met den wil van God.

DE PANTER

Wie dagelijks het dier op zijnen weg ontmoet en sich daarmee vermaekt, hoedat het leeft en doet; wie met een stagen lust en nederigen sin zijn mede schepgel eert, die dringt soms dieper in zijn wezen, en die leert door liefde vaek verstaen, wat den geleerden mensch in wijsheijt moet ontgaen.

Hoe menichmaal heb ik in daller wreedste dieren wier waren aert het is hun moordlust uijt te vieren, een teederheijt ontdekt, een sachtheijt van gemoet, die hem, die daerop siet, volmaekt begripen doet, hoe leeu en lam, wen Godt daerop mogt staen, sodra Hij het beveelt, tesamen konnen gaen.

Een dier, welks leven vlood, waarvan men twijflen kon of het nog adem hadt, dan of de dootd reeds won, gaf nog, door swak gekreun, te kennen, dat het mij herkende, toen ik het mijn laatste woorden sij.

O, laet mij toch gebeuren,
wanneer ik voor den schijn
van 't licht de ooge sluijtte,
omdat se moede zijn, —

O, laet mij toch gebeuren,
als ik de krachten mis
het hoofd nog op te heffen,
omdat het moede is, —

O, laet mij toch gebeuren,
wanneer ik swijge, wen
ik niet sal konnen spreekken,
omdat 'k soo moede ben, —

O, laet mij toch gebeuren,
als ik geen enkel woort
meer vinde, — dat mijn siele
dan Uwe stemme hoort.

N. K.

